

Vertrappel de regenworm niet

Taiwan | Anno 2013

Donderdag 4 april Alishan – Tainan	2
Vrijdag 5 april Tainan – Fo Guang Shan	13
Zaterdag 6 april Fo Guang Shan	21

Ooit was Tainan een belangrijke havenstad. Maar de haven is al lang verzand en de welvaart is niet meer wat ze geweest is. Tegenwoordig doet de stad zich vooral op cultureel vlak gelden. Niet voor niets wordt ze als oudste stad van het eiland nog steeds gezien als de bakermat van het hedendaagse Taiwan. Haar traditionele cultuur handhaven, daar slaagt ze uitstekend in.

Een centrale figuur in de geschiedenis van de stad is Koxinga. Hij was het die in 1662 de Hollanders uit Taiwan wist te verdrijven. Sedertdien wordt hij als een nationale held beschouwd.

Tainan wordt nog steeds gezien als de bakermat van het hedendaagse Taiwan

In feite waren het niet de Hollanders waarmee Koxinga het aan de stok

had, maar de Qing van Mantsoer-rij. Die hadden in 1661 in Beijing definitief het roer van de Ming overgenomen. Als loyaal generaal van de Ming legde Koxinga zich daar niet bij neer en trok hij zich met een leger van 30 000 man op Taiwan terug om op krachten te komen en een nieuw offensief te lanceren – een strategie die Chiang Kai-shek drie eeuwen later zou overdoen. Maar net zo min als Chiang Kai-shek zou Koxinga ooit nog het vasteland betreden.

Alleszins heeft Koxinga er een fraai schrijn aan overgehouden. Het vrij sobere gebouw straalt sereniteit uit. Het rechthoekige binnenhofje is met rode bakstenen geplaveid. Een arduin pad leidt naar een eenvoudige tempel met het zittend beeld van generaal Koxinga, vergezeld van enkele krijgsgoden. Voetfkaartjes met kwasten van rode touwtjes drukken dankbaarheid uit voor vermeende bovenaardse tussenkomsten. In het parkje naast het schrijn spuwt een draak water op een gouden bol.

Oestertaart is een heerlijke omelet van oesters, een van oorsprong Taiwanese gerecht dat als o-chien bekend staat

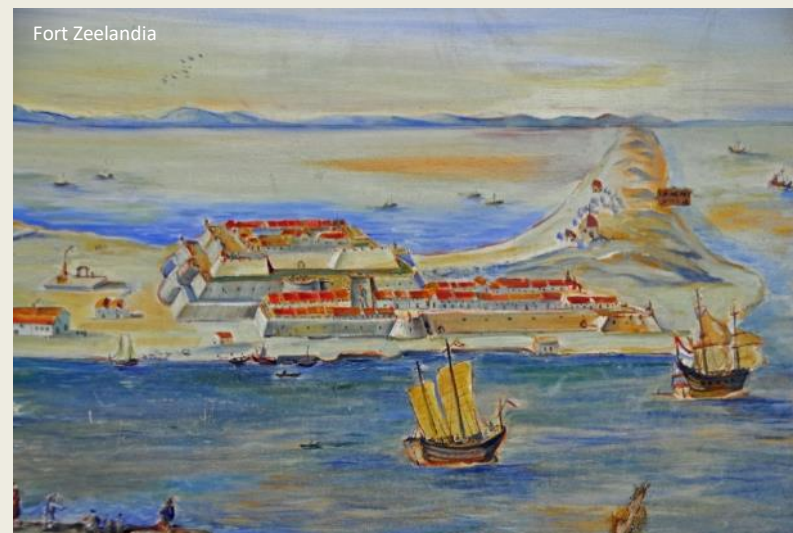
Voor de fraaiste tempels en historische gebouwen moet je in het district [Anping](#) zijn, weet onze reisgids Charles. Maar ook Chen Family Oyster Roll Shop tref je er aan, één van zijn favoriete eettentten. Een Taiwanese versie van McDonalds, zo lijkt het op het eerste gezicht. Maar die perceptie is volkomen fout. Charles laat ons kennismaken met enkele voortreffelijke gerechten uit de plaatselijke keuken. De nabije zee is de leverancier van dat lekkers – op het stoofpotje van varkensvlees met rijst na. We laten ons de gegrilde oesters welgevalen, de loempia's van garnalen, de soep met balletjes van een harderachtige vis die ze hier *saba* noemen. En niet te vergeten de oestertaart – Charles' persoonlijke favoriet. Een heerlijke omelet van oesters is dat, een van oorsprong Taiwanese gerecht dat als *o-chien* bekend staat.

Op de vestingmuren van Fort Zeelandia herinneren kanonnen aan de vergane glorie

Dat we de keuken waarderen, maakt Charles loslippig. Zo vernemen we dat hij 32 was toen hij trouwde. Zijn zoon is 22 en was in Nepal twee weken vrijwillig aan de slag als leraar Engels. Zijn dochter is 21 en toerde 45 dagen door Europa. Zijn legerdienst deed Charles op [Kinmen](#). Dat is niet niks, want dat eilandje ligt op slechts twee kilometer van het Chinese vasteland. De Koude Oorlog-sfeer is er nooit ver weg. In het najaar van 1958 bestond China het zelfs om Kinmen maandenlang te beschieten. Drieduizend burgers lieten toen het leven.

Toen de Portugezen in 1544 als eerste westerlingen Taiwan ontdekten, waren ze dermate onder de indruk van zijn natuurlijke

Kochi-aardewerk

schoonheid, dat ze het Ilha Formosa noemden – *Prachtig Eiland*. Maar het waren de Hollanders die als eersten de strategische positie van het eiland zouden uitbuiten als belangrijke doorvoerhaven op de zeeroutes tussen Japan, China, Filippijnen en Indonesië.

Het Kochi-aardewerk op het dak kent zijn weerga niet, met draken, krijgsgoden, ruiters, muzikanten, vogels en bloemen

Dat de stad bulkt van herinneringen aan die tijd, hoeft niet te verbazen. Fort Zeelandia is zo'n plek. Negen maanden had Koxinga nodig om deze burcht op de Hollanders te veroveren. Het was dan ook een imposante vesting. In 1624 vatte de Vereenigde Oostindische Compagnie de bouw ervan aan, tien jaar later waren de werken voltooid. Drie verdedigingslagen telt de burcht, met op elk van de vier hoeken een bastion. Uit Batavia werden

Anping – Kleine Matsutempel

rode bakstenen aangevoerd, gebakken uit een mengsel van klei, kleverige rijst, het gruis van oesterschelpen en het sap van suikerriet. Het fort dat we vandaag bezoeken is grotendeels wederopgebouwd. Van op een hoge pijler kijkt een bronzen beeld van Koxinga op het gebouw neer. Op de vestingmuren herinneren kanonnen aan de vergane glorie. Een klein museum werpt wat licht op de Hollandse bezetting van Formosa.

De oudste tempel van Taiwan, zo noemt Charles de nabijgelegen kleine Matsutempel. We zijn sceptisch – Taiwan telt veel tempels die zulke aanspraak maken. Maar de volksdevotie voor Matsu, de belangrijkste godheid van het Taiwanese pantheon, is er doorleefd en intens. Vooral jonge mensen, twintigers en dertigers, zijn er met wierookstokjes en namaakbankbiljetten in de weer. En de diep ingesneden, decoratieve plafonds behoren

tot de mooiste die we al gezien hebben. Tientallen kleurrijke godheden met oranje brokaatmantels en bizarre hoofddeksels vol rode bollen vullen het altaar. Het Kochi-aardewerk op het dak kent zijn weerga niet. Minutenlang proberen we de hectische beeldtaal van draken, krijgsgoden, ruiters, muzikanten, vogels, bloemen te ontcijferen.

Tientallen kleurrijke godheden met oranje brokaatmantels en bizarre hoofddeksels vol rode bollen vullen het altaar

We keren terug naar het centrum van Tainan en treffen daar een tweede historisch fort aan, [Fort Provintia](#). Toen de Hollanders deze vesting in 1653 oprichtten, keek je hier over het strand uit. Tegenwoordig is dat strand meer dan vijf kilometer naar het westen verschoven.

Na de Hollanders kregen de Ming, de Qing, de Japanners en uiteindelijk Chiang Kai-shek het hier voor het zeggen. Veel zorg werd al die tijd niet aan Fort Provintia besteed. Bij het begin van de 19e eeuw was het dan ook grotendeels ingestort. Wat we vandaag zien, zijn twee gebouwen die op het einde van de 19e eeuw op de fundamenteën van het fort opgetrokken werden. De Chikhantorens worden ze nu genoemd, een hoogdravende omschrijving voor twee structuren met slechts drie bouwlagen.

Toch gaat het om een voortreffelijke reconstructie in een stemmige omgeving. Wat eerst opvalt, zijn de negen stèles met inscripties op de rug van grote schildpadden. In het rotsvijvertje dartelen kleurrijke koi's. Een bronzen standbeeld herinnert aan het compromis dat tussen Koxinga en de Hollanders

gesloten werd nadat Fort Zeelandia gevallen was.

De eerste toren, het Paviljoen van de Zeegod, eert de zeegod die de Chinezen hielp in hun strijd tegen de Japanners. Onwillekeurig gaat onze blik naar de opvallende vissen met roze schubben op de hoeken van het zwaluwstaartdak. Het lijkt wel alsof ze erop uit zijn de decoratie te verzwelgen.

In de tweede toren, het Paviljoen van Wunchang wordt, welja, Wunchang vereerd, de god van het onderwijs. De bekende votiefkaartjes met kwasten van rode touwtjes getuigen van studenten die in vol vertrouwen hun academisch lot in de handen van Wunchang gelegd hebben. Sommige gaan vergezeld van een A4'tje vol cijfers en Chinese tekens. Daar krijgen wij kop nog staart aan, maar we durven er een oestertaartje op

Tainan – Fort Provintia

te verwedden dat dit gunstige schoolrapporten zijn.

De votiefkaartjes gaan vergezeld van A4'tjes vol cijfers en Chinese tekens. Ongetwijfeld zijn dat gunstige schoolrapporten

Iets verderop bevindt zich de tempel van Gu-angong, een generaal uit de Handynastie die het uiteindelijk tot god van de oorlog schopte. Officieel heet deze taoïstische tempel dan ook de Official God of War Temple. Generaals die een goddelijke status verwerven, voor Taiwaneseen lijkt dat de vanzelfsprekendheid zelve. Een tempel van klasse 1 is dit, beklemtoont Charles – wat dat ook moge betekenen. Dat horen we te zien aan de vele panelen van keizers en presidenten

Kois

Paviljoen van Wunchang – Votiefkaartjes

Tainan – Tempel van Guangong

die er hangen. Ook Guanyin, de Chinese versie van Avalokiteshvara, de bodhisattva van het mededogen, heeft er een kapel gekregen. Ze draagt een groene stola om de schouders.

Studenten prevelen hun gebeden en zwaaien met hun inschrijvingsdocument door de opstijgende rook

Studente toont inschrijvingsdocument

Tempel van Guangong – Kapel van Guanyin

Weerom is het in de tempel een komen en gaan van jong en oud. In het bijzonder in de kapel gewijd aan Kui Xing, de literaire god, is het druk. Met gevouwen handen staan studenten er hun gebeden te prevelen. Dan ontsteken ze enkele wierookstokjes en zwaaien met hun inschrijvingsdocument door de opstijgende rook. Wie durft hun daarna nog een gunstig examenresultaat te onthouden?

Ook Guanyin, de Chinese versie van Avalokiteshvara, heeft er een eigen kapel. Ze draagt een groene stola om de schouders

Verbranding van namaakgeld

We kuieren naar de [Grote Matsutempel](#). De oudste Matsutempel in Taiwan is dit, zo lezen we op een plakkaat – waar hebben we dat nog gehoord? Van de pakweg 500 Matsutempels in Taiwan is het alleszins één van de populairste. Maar het is ook een tempel klasse 1 of 2, voegt Charles er aan toe, gezien de aanwezige emblemen van keizers en presidenten.

Voor al de kapel van Yue Lao, de goddelijke koppelaar geniet veel bijval

Ook aan Tu Di Gong, de aardgod uit de volksdevotie, is een kapel gewijd. Meestal wordt hij als een oude man met

een witte baard voorgesteld – het lijkt de kerstman wel. Tegenwoordig klopt je bij hem aan voor weelde en welzijn, maar vroeger wisten vooral landbouwers hem te vinden voor goede oogsten.

Voor al de kapel van Yue Lao geniet veel bijval. De *matchmaker* noemt Charles deze god – de koppelaar. Geknield prevelen jongeren er hun gebeden om een partner te krijgen. Tientallen foto's van glunderende bruidspaartjes tegen de muur bewijzen dat gebeden hier wel degelijk verhoord worden.

Foto's van glunderende bruidspaartjes bewijzen dat gebeden hier wel degelijk verhoord worden

Of we al eens *pearl milk tea* geproefd hebben, wil Charles weten, terwijl we het tempeldomein verlaten. Zijn vermoeden is terecht – daar hebben we nog nooit van gehoord. Met een stem die weinig tegenspraak duldt loodst hij ons een bar binnen om deze leemte in onze culinaire ervaringswereld te vullen. Ergens in de jaren tachtig

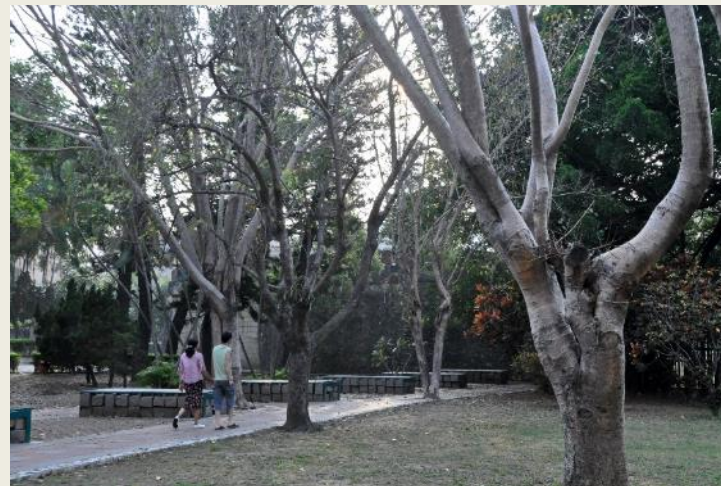

van de vorige eeuw moet in [Taichung](#) iemand op het idee gekomen zijn om thee met fruit of melk te mixen en daar taaie tapiocaballetjes aan toe te voegen. Omdat er door het mixen een schuimlaagje ontstaat, wordt het ook weleens bubbelthee genoemd. Beleefd zuigen we aan onze rietjes, maar echt enthousiast zijn we niet.

De dikke wortels van een boom hebben zich langs de oude vestingmuur een weg gezocht

Even na vier dropt Mister Pen, onze chauffeur, ons voor het hotel. Maar voor ons is de dag nog niet voorbij. Met enkele bezienswaardigheden binnen handbereik en een zonnetje dat af en toe door de wolken priemt, aarzelen we niet. We trekken zelf nog even op verkenning uit.

Indertijd maakte [Great South Gate](#) deel uit van de vestingmuur van Tainan. Tegenwoordig is deze stadspoort het enige overblijfsel daarvan.

Twee kleine kanonnen proberen het gebouw iets heldhaftigs te geven, maar het bouwwerk charmeert ons meer dan het imponeert. Vooral de wijze waarop de dikke wortels van een boom zich langs de oude vestingmuur een weg gezocht hebben, doet aan de tempels van [Angkor](#) denken.

Verderop treffen we de [Confuciustempel](#) aan, in 1666 gebouwd door de zoon van Koxinga. Driewerf helaas, Dacheng Hall, het belangrijkste gebouw, is al gesloten. Over welgeteld negen minuten zal ook de

Kochi-aardewerk

Confucius tempel

rest van de tempel gesloten zijn. We doen het dus op een drafje.

Soberheid troef in deze tempel. Zo hoort het volgens Confucius, maar de groten-deels kale muren overdonderen ons wat. Geen beelden of decoraties in de kamers, hooguit een handvol citaten van de filosoof, in gouden kalligrafisch schrift op rode tabletten aangebracht.

Een oase van rust is het park dat de Confucius tempel omgeeft. Op gewone dagen dan toch, maar niet vandaag. Het is immers de dag van de kinderen. Ze hebben vrij en kunnen zich uitleven op wat het equivalent van een Vlaamse kermis lijkt.

Bovendien krijgen ze zowaar een gratis ijsje in restaurants als de rekening meer dan 200 Taiwan-dollar bedraagt – iets meer dan 5 euro.

Geen beelden of decoraties in de tempel van Confucius, hooguit enkele citaten van de filosoof in kalligrafisch schrift

Een stenen boog aan de overkant van Nanmen Road trekt onze aandacht. Uit 1777 dateert hij volgens de boekjes. Er achter ontdekken we [Fuzhong Street](#).

Sober tempelinterieur

Een gezellige drukte heerst tussen de bomen in het wandelstraatje. Vredig geroezemoes vult de ruimte, terrasjes zitten vol, eetkraampjes doen goede zaken.

[Top](#)

Vrijdag 5 april | Tainan – Fo Guang Shan

Wat 1 november voor ons is, is 5 april voor de Taiwanese – *tomb sweeping day*, de dag van de dodenherdenking. Het vuurwerk dat we vanmorgen vanuit de hotelkamer zagen, heeft daar wellicht mee te maken. Evenals het feit dat het gisteren de drukste dag ooit was op de snelwegen in het noorden – vele Taiwanese begaven zich immers naar hun geboortestreek om hun doden te herdenken.

Voor officiële gelegenheden hanteert Taiwan nog steeds de jaartelling van Sun Yat-sen. We leven dus in het jaar 102

Wat we gisteravond nog gedaan hebben, wil Charles weten, terwijl Mister Pen zijn busje door het drukke stadsverkeer loodst. Fier rapporteren we over onze escapades – Great South Gate, Confuciusstempel, Fuzhong Street. Hoe meer we vertellen, hoe bleker Charles' gelaat wordt. Laat dat nu net het programma zijn dat hij vandaag voor ons in petto had.

Prompt wordt Mister Pen midden op een kruispunt gesommeerd de steven te wenden

Kaohsiung – World Games
Main Stadium

naar de campus van de [Cheng Kung-universiteit](#). Een beter alternatief kan Charles niet uit zijn mouw schudden, ook al zullen alle gebouwen er op deze feestdag uiteraard gesloten zijn.

Terwijl we langs het departement Fysica kuieren, ontgaat het ons niet dat één van de gebouwen op zijn gevel als bouwjaar 60 vermeldt, een ander 62. Voor officiële gelegenheden hanteert Taiwan nog steeds de jaartelling die Sun Yat-sen in 1911 introduceerde,

legt Charles uit. Momenteel leeft Taiwan dus in het jaar 102.

De regen blijft niet uit, we diepen onze paraplu's op. Dat volstaat niet, we zoeken onze toevlucht in het portaal van Hydraulic and Ocean Engineering. Mister Pen, de goeierd, belt Charles vanuit zijn busje met de vraag of hij met paraplu's moet komen aandraven.

De World Games blijken een wereldevenement voor niet-Olympische sporten te zijn

Geen betere gelegenheid om een boompje op te zetten over universiteiten, dan wanneer je in de druilerige regen over een campus uitkijkt. Zo maar even 180 universiteiten telt het kleine Taiwan. Maar de geboortecijfers zijn te laag om ze te bevolken. Te veel universiteiten en te weinig studenten, vat Charles de situatie samen. In tegenstelling tot in

het buitenland zijn het in Taiwan de staatsuniversiteiten die de beste faam hebben. Momenteel zijn dat er een dertigtal. Van privé-universiteiten moet je niet te veel kwaliteit verwachten. Zelf gaf Charles tot voor

enkele maanden les aan de nationale universiteit van Kaohsiung – computertalen, meer bepaald Visual Basic.

Nergens kan je het volledige kunstwerk zien, niemand ziet het kunstwerk op dezelfde manier – dat is de dynamiek van het leven

Even voor tien reizen we verder zuidwaarts via Highway 1. Een lange, kaarsrechte strook van die snelweg is van een verwijderbare middenbermbeveiliging voorzien. Neem je die weg, dan vormen de 2 x 4 rijstroken een perfecte landingsbaan voor legervliegtuigen. Met communistisch China amper 165 km hier vandaan, weet je maar nooit of dat van pas komt.

Door de gietende regen rijden we verder zuidwaarts naar Kaohsiung. Tot een tiental

jaar geleden was dit de tweede grootste containerhaven ter wereld. Nu staat ze nummer 11. Maar belangrijker nog – dit is de woonplaats van Charles.

Het regent nog steeds als we om kwart voor elf het bereiken. Een ultramodern stadion is dit, opgericht voor de World Games van 2009. World Games, daar hadden wij nog nooit van gehoord. Het blijkt om een wereld-evenement voor niet-Olympische sporten te gaan – kickboxen, sumoworstelen, rollerskating, aerobic turnen, squash, bowling, body building, parachutespringen... om maar wat te noemen.

Een deel van de tribunes is met een futuristisch aandoende constructie overkapt, een buizenstelsel dat ze hier een *spiral continuum* noemen. Zonnepanelen zijn als dakbedekking op die buizen aangebracht. Ruim 56 000 zitplaatsen zijn er. Grappig vinden we

het verbod om paraplu's te gebruiken op de open tribunes. Laat dat nu net het attribuut zijn dat we vandaag het meest koesteren.

Een groep kleurrijke totempalen trekt onze aandacht. Het blijkt een kunstwerk in roestvrij staal te zijn van een zekere Yaacov Agam, een pionier in de kinetische kunst, een kunstvorm waarbij beweging centraal staat. Met zijn [Message of Peace](#) wil hij een betekenisvol symbool voor sport creëren. Nergens tussen de palen kan je het volledige kunstwerk zien, niemand ziet het kunstwerk op dezelfde manier. Net zoals de sport reveleert dit kunstwerk dus onverwachte visuele uitdagingen – dat is de dynamiek van het leven.

In zijn thuisstad heeft Charles een extraatje voor ons in petto – [Central Park](#). Een recent aangelegd park blijkt dat te zijn, waarbij recent geïnterpreteerd moet worden als acht jaar geleden. Fraai, dat wel, maar het regent

nog steeds. Dapper wandelen we het park in, tot de constante regen aanzwelt tot een subtropische stortbui. Het tempeest geselt ons het centraal paviljoentje in.

Voortreffelijk eten in een fast-foodomgeving, het lijkt het handelsmerk van Taiwan wel

Geen betere gelegenheid om een boompje op te zetten over de lokale vastgoedprijzen, dan wanneer je in de druilerige regen over een park uitkijkt. In de verte wijst Charles een wolkenkrabber aan. Het tweede hoogste gebouw van Taiwan is dat, ongeveer 400 m hoog met 85 verdiepingen. Bij wijze van investering heeft hij er een suite gekocht die hij nu verhuurt. Een vierkante *ping* kost er 400 000 Taiwan-dollar, wat overeenkomt met ruim 10 600 euro voor 3,3 m². Een

koopje, aldus Charles, want in Taipei betaal je gauw het vijfvoudige. Hoeveel een leraar in het secundair onderwijs verdient, willen we weten, om te kunnen vergelijken. Charles raamt diens maandloon op 60 000 TWD of ongeveer 1 600 euro. Voor een appartement van pakweg 100 m² dokt een leraar dus 200 maandlonen af. Een koopje, inderdaad...

Een tweede keer wagen we het er op het park te verkennen. Prompt geselt een tropische bui – zo mogelijk nog heviger dan de vorige – ons terug naar binnen, het paviljoentje in. Zodra de regenbui tot Belgische proporties herleid is, zetten we een spurtje in naar Mister Pen.

Wat ons hier precies te wachten staat, daar hebben we voorlopig het raden naar

Op zoek naar een restaurant hanteert Charles slechts één criterium – het moet over een ondergrondse parking beschikken. Kennelijk denkt iedereen er zo over, want aan de supermarkt staat de teller van het aantal lege parkeerplaatsen op nul. Toch duikt Mister Pen de parking in. Het is er een komen en gaan van auto's, vrij spoedig zijn twee van de 105 parkeerplaatsen vrij. Je kan zelfs je auto laten wassen in deze parking, zo blijkt. Al maakt dat bij dit weer weinig uit.

Bovengronds blijkt een rist restaurantjes gehuisvest te zijn. Charles voorziet ons van maïssoep, een gratin van pasta en zeevruchten, een pizza met eendenborststreepjes en zwarte thee. Voortreffelijk eten in een fastfoodomgeving, het lijkt het handelsmerk van Taiwan wel.

Het uur van de waarheid zit er nu stilaan aan

te komen. Een half uurtje rijden van Kaohsiung doemen de machtige contouren van het boeddhistische klooster van [Fo Guang Shan](#) op. Vierentwintig uur lang zullen we ons in de spirituele sfeer van dit klooster laten onderdompelen – inclusief overnachting. Wat ons hier precies te wachten staat, daar hebben we voorlopig het raden naar.

Kwart na twee is het als Mister Pen ons voor [Bamboo Garden Lodge](#) dropt, de plek waar de gasten van het klooster verblijven. We krijgen een kloostercel toegewezen, maar dat blijkt een opvallend comfortabele kamer te zijn, compleet met douche, wc, wastafel, tv, airco, vast tapijt en twee zeteltjes. In de commerciële sector hebben we het al met veel minder moeten stellen. Naar verluidt zouden hier en elders op het kloosterdomein vier- tot vijfduizend gasten onderdak kunnen vinden. Voorlopig loopt het zo'n vaart niet,

we zien weinig andere gasten. Toch zet dit het beeld dat wij van boeddhistische kloosters hadden, een beetje op zijn kop. Wordt dit een authentieke belevenis of zijn we in een commercieel circus terechtgekomen? De komende vierentwintig uur zullen wellicht uitsluitsel brengen.

We bevinden ons in het hoofdkwartier van Fo Guang Shan – letterlijk de Berg van Licht van de Boeddha

Met een brede lach op het gelaat begroet een kaalgeschoren monnik ons om half vier in de lobby. Heel de duur van ons verblijf zal deze minzame man van Europese afkomst – de fysieke gelijkenis met de Nederlandse cabaretier Hans Liberg is treffend – onze vaste toeverlaat zijn. Geboren in Niederösterreich

Fo Guang Shan – Poort van de Non-Dualiteit

Monumentale trap naar het Hoofdschrijn

verbleef hij tien jaar in Zuid-Afrika, aange- trokken door een dochtertempel van Fo Gu- ang Shan aldaar. Uiteindelijk besliste hij zich hier in het moederklooster van de orde als monnik terug te trekken. Hij kreeg er de naam Hui Shou, wat *wijsheid – bescherming* betekent.

*Begrippen zoals mooi en lelijk zijn
helemaal niet absoluut – Het Mooie
of Het Lelijke bestaat immers niet*

Waar we ons bevinden, zo legt hij uit, is het hoofdkwartier van de kloosterorde van Fo

Guang Shan – letterlijk de Berg van Licht van de Boeddha. Taiwan zelf telt een honderdtal kloosters van deze orde, wereldwijd mag je er daar nog een honderdtal aan toevoegen. Onder meer in Londen, Amsterdam en Ant- werpen – meer bepaald in de Van Wesenbe- kestraat in Merksem.

Hui Shou begeleidt ons naar het Pad naar Boedddhaschap en wijst onderweg Pilgrim's Lodge aan, de plek waar we samen met de monniken en de andere gasten de maaltijden zullen nuttigen. Dat is alvast een geruststel-

ling – kennelijk zijn ze hier ook met aardse za- ken bezig zoals op tijd en stond eten.

Een monumentale trap leidt naar het Hoofd- schrijn. Aan de voet van die lange trap wijst Lui Shou in de verte de witte Poort van de Non-Dualiteit aan. Grootgebracht in de chris- telijke traditie interpreteren we die non-dua- liteit meteen als de ontkenning van de duali- teit van lichaam en geest. Neen hoor, stelt Hui Shou met rustige zekerheid. Het gaat om de dualiteit van tegenovergestelde begrip- pen, zoals mooi en lelijk. Zulke begrippen zijn immers helemaal niet absoluut – *Het Mooie*

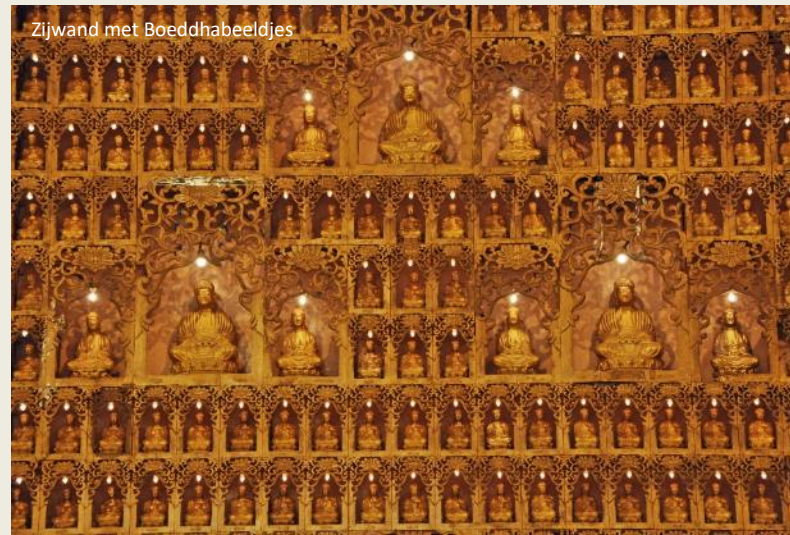
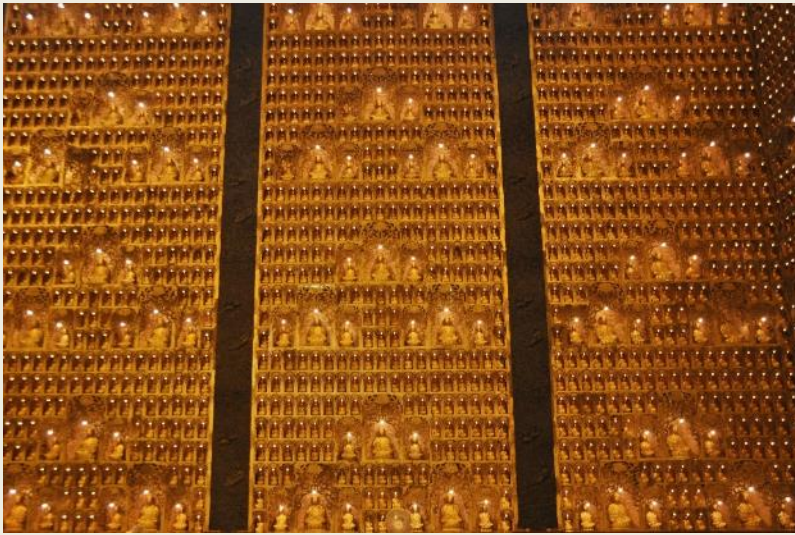
of *Het Lelijke* bestaat immers niet. Een recht- gearde boeddhist zal steeds de middenweg tussen extremen bewandelen en aldus elke dualiteit vermijden.

*Het plafond zweeft dertig meter
hoog boven een vloeroppervlak
van meer dan 35 are*

Naast het pad wijst Hui Shou een bodhiboom aan. Voor boeddhisten hebben dergelijke bo- men een bijzondere betekenis, want het was

Hoofdschrijn – Amitabha, Sakyamuni en Baosheng Dadi

Zijwand met Boeddhabeeldjes

onder zulke boom dat de Boeddha verlichting bereikte. 's Winters verliest de boom zijn blaadjes. Als er nieuwe blaadjes verschijnen, zijn die aanvankelijk purper.

Over master Hsing Yun spreekt Hui Shou enkel met heel veel respect. In 1967 stichtte hij de orde en kocht meteen dit terrein van 30 ha in Dashu op de oever van de Gaoping om er een gigantisch klooster te bouwen. Het klooster doet tevens dienst als universiteit en als meditatiecentrum. Monniken en nonnen leven hier gewoon door elkaar.

In 1975 werd het Hoofdschrijn voltooid. Onze schoenen gaan aan de kant, schroomvol betreden we de gigantische hal op kousenvoeten. Zonder ook maar één pilaar ter ondersteuning zweeft het plafond dertig meter hoog boven een vloeroppervlak van meer dan 35 are.

Van uit hun nis tegen de noordelijke hoofdwand kijken drie zittende Boeddhabeelden, elk 7,8 m hoog, op ons neer. Centraal resideert de Sakyamuni, de historische Boeddha. Links van hem zetelt Amitabha, de Boeddha van het Oneindige Licht. Rechts wijst Hui Shou de Medicinale Boeddha aan – Baosheng Dadi noemen ze hem hier. Daar hadden wij nog nooit van gehoord, maar je herkent hem aan het potje dat hij in zijn handen houdt. Wil

je van een ziekte verlost worden, dan bid je tot deze godheid.

Verlichting streven deze monniken niet na door zich in een klooster terug te trekken. Integendeel, bewust gaan ze de confrontatie met de maatschappij aan

Aan weerszijden wordt dit trio door een Pagode van het Lichtjuweel geflankeerd. De

grootste ter wereld, aldus Hui Shou. Dat willen we best geloven. Negen meter hoog reiken de kegels, ingedeeld in 72 ringvormige lagen waarop in totaal 7 200 Boeddhabeeldjes uitgesteld zijn. Dat valt dan nog in het niet tegenover de vele duizenden Boeddhabeeldjes die ons van op de vier wanden aankijken – elk met hun eigen piepkleine lichtbron.

Voor de zuidwand prijkt in de ene hoek een traditionele trom, in de andere een traditionele klok. De grootste van Taiwan – hoe kan het anders. Alleen al de klok heeft een massa van 3,8 ton.

Hui Shou begeleidt ons verder naar het Huis der Toegewijden. Dat is aan meer aardse bezigheden gewijd. Ze onderwijzen er de nobele kunst van de Chinese kalligrafie, een belangrijk onderdeel van het cultureel erfgoed. Tachtig schrijftafels staan op cursisten te

Huis der Toegewijden – Kalligrafiezaal

Kalligrafie voor dummies

Gouden Boeddhagebouw

wachten, maar op dit ogenblik zijn we de enige pretendenten.

Vier zinnen met telkens vier karakters moeten we in kalligrafische tekens uitzetten, samen met het bijbehorend opschrift. Een hele klus blijkt dat te zijn, ook al is voor elk karakter stap voor stap voorgeschreven in welke volgorde, in welke richting en met welke dikte we elk van de inktzwarte lijnen moeten trekken. De karakters variëren sterk in complexiteit, de moeilijkste tellen zelfs

meer dan twintig inktstroken. Maar we brengen het er goed van af en krijgen onze oogst mee.

Met inktzwarte vingertoppen zetten we onze tocht verder. Op de glanzende zwartgranieten Muur der Wijsheid zijn diepzinnige kalligrafische teksten weergegeven – we herkennen er zowaar één van de schrifttekens die we zonet zelf gepenseeld hebben.

Dan gaat het naar de Culturele Tentoonstellingshal. Een tentoonstelling over wat ze hier pop-upboeken noemen, is zowat het laatste wat wij als cultuuruiting in een klooster verwachtten. Geraffineerd gevouwen driedimensionale figuren komen tevoorschijn als je zo'n boek openslaat. Tientallen exemplaren liggen er – van kinderboeken met sprookjesfiguren tot architectuurboeken met complexe bouwwerken.

Nissen met meer dan levensgrote Boeddhabeelden vullen de gevels van het Gouden Boeddhagebouw

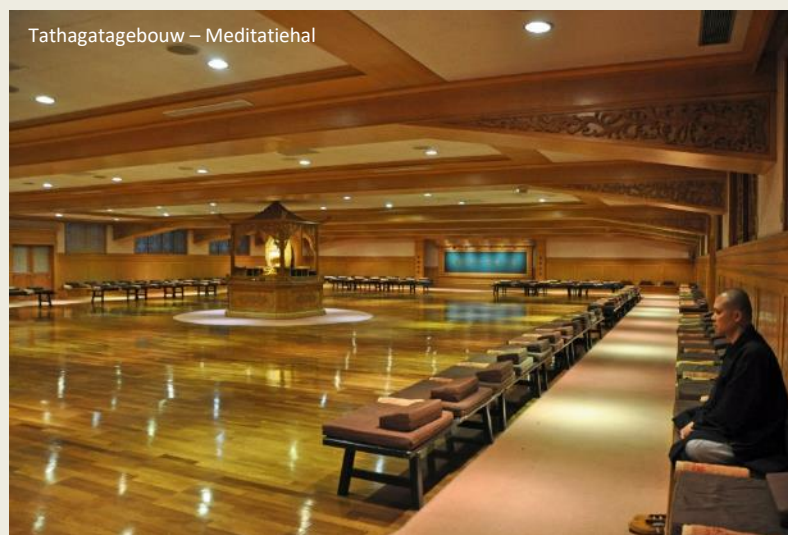
Nissen met meer dan levensgrote Boeddhabeelden vullen de vier buitengevels van het fraaie Gouden Boeddhagebouw. Van de strenge geometrie van de nissen, de gevels in

ecru en de vergulde beelden gaat een serene grandeur uit

Hui Shou troont ons mee naar de derde verdieping van het Tathagatagebouw waar de Meditatiehal zich bevindt. In het halfduister zien we een grote, stille ruimte met parketvloer, een paviljoentje in het midden en twee rijen bankjes langs de wand.

Hui Shou ontsteekt het licht. Een flatertje, zo blijkt, want er zit een monnik te mediteren. Iemand in zijn meditatie storen, is *not done*.

Tathagatagebouw – Meditatiehal

Ook als je in groep gaat mediteren, hoor je de nodige voorzorgen te nemen om niemand te storen – niet kuchen, niet snuiven, niet niezen, vooraf geen vlees of look eten en zelfs geen intense gedachten koesteren, want die kunnen je buur storen. Hui Shou neemt zich voor het straks bij zijn confrater goed te maken.

Geen vergulde Boeddhabeelden in de nissen op de gevels van het Jade Boeddhagebouw, maar eenvoudige, geverfde exemplaren die van een waslaag voorzien zijn om ze tegen de regen te beschermen. Fraai, maar aan het Gouden Boeddhagebouw kan dit niet tippen.

Via de Lumbini-tuin zakken we af naar Pilgrim's Lodge. De nonnen hebben er het avondmaal klaar staan – vegetarisch, dat spreekt vanzelf. We zoeken ons een plaatsje aan de gemeenschappelijke tafels. Vooral Aziaten zitten er, maar ook westerlingen.

Onze conversatie lijkt één van onze westerse tafelgenoten niet te ontgaan. We zoeken contact. Het blijkt een Brit te zijn uit Birmingham. Tot onze verbazing is hij zeer vertrouwd met het Nederlands. Zijn specialiteit is immers het vertalen van de gedichten van Guido Gezelle en Hugo Claus in het Engels.

Met een dvd van dertig minuten over het ontstaan en de werkzaamheden van de kloostergemeenschap rondt Hui Shou de rondleiding af. Op eigen houtje wandelen we nog even naar het Groot Boeddhapark. Een zesendertig meter hoge Amitabha waakt er over 480 kleine Boeddhabeelden – naar ver-

luidt de grootste staande Boeddha van Zuid-oost-Azië. Regendruppels porren ons aan om onze kamer op te zoeken.

In de vroege avond leggen we ons te rusten op de harde bedden. Zoals het monniken betaamt. Om tien uur stipt sluiten de nonnen onverbiddelijk de deuren van Bamboo Garden Lodge.

We krijgen een kloostercel toegewezen, maar dat blijkt een opvallend comfortabele kamer te zijn

Wat avondlectuur leert ons dat deze innemende kloostergemeenschap een sociaal actief boeddhisme belijdt. Een hedendaagse strekking binnen de mahayana is dat, het humanistisch boeddhisme of de *renjian fojiao*. Verlichting streven deze monniken niet na door zich in een klooster terug te trekken. Integendeel, bewust gaan ze de confrontatie met de profane maatschappij aan. Het boedhistisch concept van mededogen brengen ze naar het leven van alledag. Het traditionele, confucianistische concept van gehoorzaamheid aan ouders, grootouders en voorvaders breiden ze uit tot empathie en respect voor de maatschappij in het algemeen. Het rituele wordt minder belangrijk, de rol van de leek wordt des te belangrijker. Humanitair werk is een belangrijke component. Dat het vooral stedelijke middenklassers en professionals zijn die door deze hedendaagse variant aangesproken worden, hoeft niet te verbazen.

[Top](#)

Hoofdschrijn – Klaar voor vroege gebedsdienst

Kwart voor zes. Hui Shou straalt zoals steeds wanneer hij ons in de lobby voor de vroege gebedsdienst staat op te wachten. Hetzelfde kan van ons niet gezegd worden. In de ochtendlijke duisternis klimmen we naar het Hoofdschrijn. Zomaar even binnenwaaien is hier *not done*. Het Hoofdschrijn betreden, dat doe je in stijl. Samen met andere gasten schikt Hui Shou ons netjes op een rijtje, monstert onze houding en onze kleding en geeft gauw nog enkele instructies. Dan mogen we

Monnik ontsteekt kaars voor Baosheng Dadi

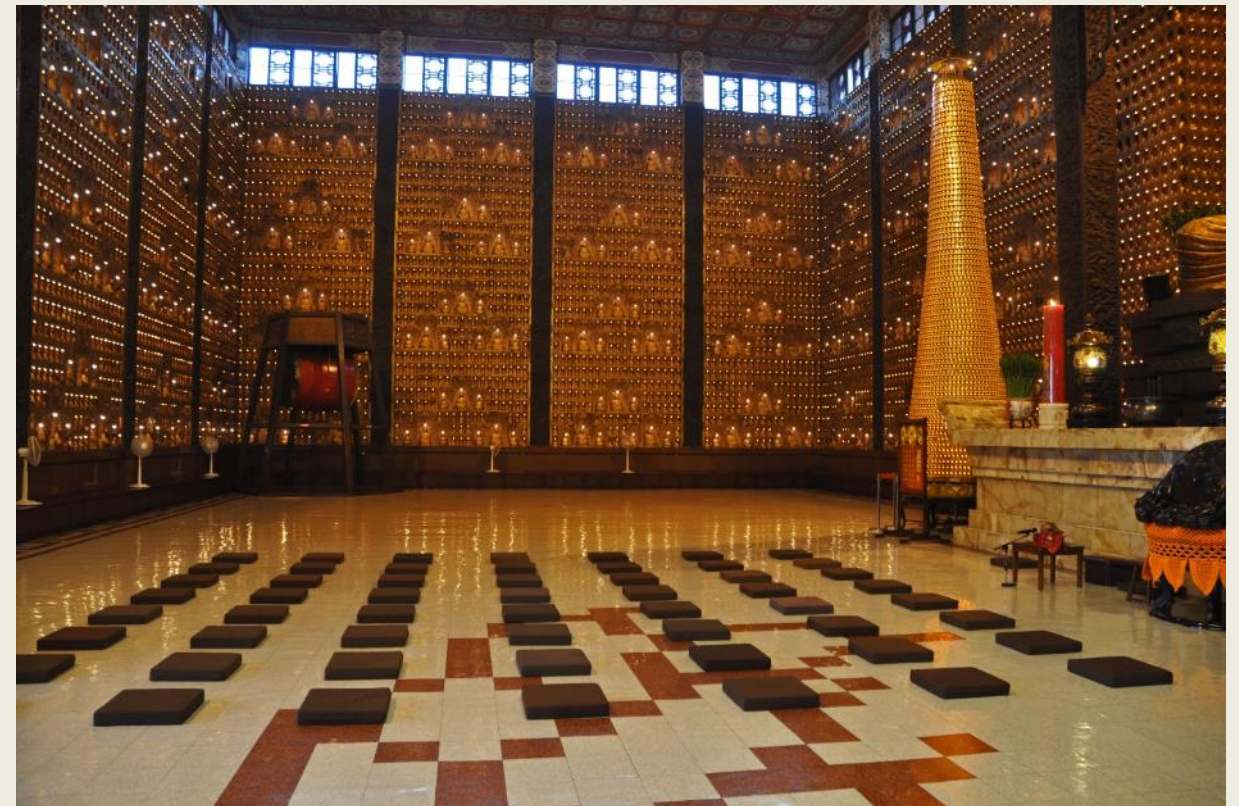
in stilte achter hem aan naar binnen schuifelen. Vreemd genoeg mogen we ditmaal wel onze schoenen aanhouden.

In de gebedshal liggen vierkante kussentjes op de vloer, netjes in rijen geschikt. Een vijftigtal monniken hebben links al achter hun kussentjes postgevat. Rechts staan ruim dertig nonnetjes achter hun kussentjes te wachten en nog eens zoveel gasten die het authentieke kloosterleven een tijdlang willen beleven. Ons statuut is dat van de nederige

toeschouwer – we nemen achteraan op de houten banken plaats.

Negen meter hoog reiken de kegels, met telkens 7 200 Boeddhabeeldjes

De klok luidt het begin van de ceremonie in. Begeleid door klok en trommel zetten de gelovigen rechtstaand het gezang in, het zangboekje voor de borst. Dat wordt van rechts naar links en van achter naar voren gelezen.

Schrijn van het Grote Mededogen – Guanyin (Avalokiteshvara)

Soms knielen ze met het voorhoofd op de grond, de handpalmen opwaarts gericht. Langzaam versnelt het gezang, om over te gaan in het reciteren van mantra's zonder enige stemverheffing. Het timbre is wat frêler dan in de afgelegen kloosters van Tibet en Noord-India. Dat hebben we aan de vrouwenstemmen te danken. Laatkomers worden stilletjes naar een leeg kussentje begeleid. Een non stopt hen een geopend zangboekje toe, met de vinger de juiste plek aanwijzend zodat ze meteen kunnen invallen. Een half uurtje duurt het gezang.

Ook in het [Schrijn van het Grote Mededogen](#) heeft kennelijk een ochtendceremonie plaatsgevonden – de kussentjes liggen er nog. Dit schrijn is aan Guanyin gewijd, de plaatselijke versie van Avalokiteshvara, de bodhisattva van het mededogen. Duizenden witte Boeddhabeeldjes vullen de nissen tegen de wanden. Het schrijn dateert van 1971, en is in elk opzicht identiek met het Hoofdschrijn. Met zijn twintig meter hoog plafond valt het enkel wat kleiner uit. Het ziet er naar uit dat dit een vingeroefening was voor de bouw van het Hoofdschrijn.

Slechts vier westerse bezoekers dagen in Pilgrim's Lodge voor het ontbijt op. In een apart lokaal hebben ze speciaal voor ons jam, toastbrood, limonade, thee en oploskoffie klaar staan.

Na het ontbijt klimmen we op eigen houtje naar de vijfhonderd arhats aan de voet van de monumentale trap. In het boeddhistisch pantheon staan deze discipelen net een trapje lager dan bodhisattva's. Van alle leeftijden zijn ze, elk beeld heeft individuele gelaatstrekken en eigen klederdracht, maar steeds een brede glimlach op het gelaat.

We zetten onze wandeling verder naar het [Schrijn van de Grote Praktijk](#), gelegen op de hoogste van vijf heuveltoppen die samen een lotusbloem vormen. Een beetje buiten de begane paden, dat wel, maar Hui Shou achtte het beslist de moeite van een bezoekje waard.

In het boeddhistisch pantheon staan arhats een trapje lager dan bodhisattva's. Elk beeld heeft individuele gelaatstrekken

Monumentale trap naar het Hoofdschrijn

Arhats

Een steile trap leidt naar de tempel. Het toeval wil dat net voor ons een piepjonge monnik is gearriveerd. Die heeft zo zijn eigen manier om naar boven te klimmen. Telkens hij drie stappen gezet heeft, knielt hij neer en buigt met het voorhoofd tot tegen de grond.

Schrijn van de Grote Praktijk – Monnik doet “Three steps complete bow”

Schrijn van de Grote Praktijk

Samantabhadra op olifant met tweemaal drie slag tanden

Three steps complete bow, zal Hui Shou dit ritueel straks noemen. Dat zal je tegenwoordig niet veel monniken zien doen, voegt hij er bewonderend aan toe.

Telkens de monnik drie stappen gezet heeft, knielt hij neer en buigt met het voorhoofd tot tegen de grond

Zodra we het schrijn betreden, reikt een vriendelijke monnik ons elk een kaarsje aan. Een elektronisch kaarsje wel te verstaan, met een minuscule lampje dat op een lithiumbatterijtje werkt – de monnik heeft er een ganse doos van. De bodhisattva die hier vereerd wordt, is Samantabhadra, gezeten op een olifant met tweemaal drie slag tanden die de zes Volmaakheden voorstellen. Samantabhadra mag dan wat minder bekend zijn, toch vormt hij samen met Manjushri en de Sakyamuni een drie-eenheid. We nemen plaats voor het

Tuinman aan het werk

altaar en houden het kaarsje voor ons voorhoofd. Zo hoort het. Dat vermoeden we althans. Vervolgens plaatsen we de kaarsjes op het altaar. Straks, wanneer we weg zijn, zal de monnik ze discreet recyclen.

Samantabhadra is gezeten op een olifant met tweemaal drie slag tanden die de zes Volmaakheden voorstellen

Ondertussen is Mister Pen met zijn busje bij Bamboo Garden Lodge opgedaagd. We droppen onze koffers in zijn busje. Maar onze onderdompeling in de kloostersfeer is nog niet voltooid. Half negen is het als Hui Shou ons begroet voor het laatste deel van ons bezoek. Dat we het Schrijn van de Grote Praktijk bezocht hebben, doet hem zichtbaar genoeg.

Plagerig wijst hij het [Schrijn van de Grote Gelofte](#) aan, gewijd aan de vierde belangrijke

bodhisattva. Wie die vier bodhisattva's dan wel zijn, wil hij bij wijze van test weten. Verder dan Avalokiteshvara, Manjushri en een stuntelige poging om Samantabhadra uit te spreken, komen we niet. Van nummer vier, Ksitigarbha, hadden wij nog nooit gehoord.

Bezorgd maant Hui Shou ons aan heel voorzichtig te zijn en dit levend wezen niet te vertrappelen

Maar het is het Groot Boeddhapark waarmee hij ons wil laten kennismaken. Een gang blijkt zich spiraalsgewijs door de sokkel van het grote Amitabhabeeld te boren. De wanden zijn met kleurrijk stucwerk van honderden Boeddhabeeldjes bezet. Een poging is dat om de levendige beelden van de wereldberoemde Mogaogrotten van Dunhuang te imiteren, in het westen van China. Fraai, dat wel,

maar het idee dat dit ook maar enige gelijkenis zou hebben met de Mogaogrotten is compleet van de pot gerukt.

Een regenworm heeft zich voorgenomen het cementen pad over te steken. Een diertje met suïcidale neigingen, zou je denken. Toch niet, want Hui Shou springt voor hem in de bres. Bezorgd maant hij ons aan heel voorzichtig te zijn en dit levend wezen niet te vertrappelen. Een treffender sluitstuk voor dit luik van ons bezoek aan Fo Guang Shan is nauwelijks te bedenken.

Maar het is nog niet gedaan. Een halve kilometer noordwaarts wacht ons het immense Buddha Memorial Center. De megalomane concepten van Fo Guang Shan, daar dachten we stilaan voldoende vertrouwd mee te zijn. Maar wat we nu onder ogen krijgen, overtreft bij verre al het voorgaande.

Buddha Memorial Center

Een relik van de Boeddha, daar draait het hier om. Eind vorige eeuw had Kunga Dorje Rinpoche, een Tibetaanse lama, een authentieke tand van de Boeddha ongeschonden door de ravages van de culturele revolutie in China weten te loodsen. Maar aan het kleinood de religieuze uitstraling geven die het verdient, zat er niet in. Dat Fo Guang Shan goed in de slappe was zit, was ook Kunga Dorje Rinpoche niet ontgaan. Dus schonk de lama de tand aan de Master, met de vraag er een passende omkadering aan te geven.

Veeleer een shopping center dan een tempel, dat is de eerste indruk die we opdoen in de immense Voorhal

Zo geschiedde. Op 8 april 1998 werd de tand met passend eerbetoon via Thailand naar Taiwan gevlogen – een gebeurtenis die als een eer en een zegen voor de hele mensheid omschreven werd. Hsin Ting, de toenmalige Master, maakte er meteen een domein met een oppervlakte van honderd hectare voor vrij – meer dan het dubbele van de oppervlakte van Vaticaanstad.

Dale Longmore staat te popelen om ons door het domein te begeleiden. Geboren en getogen in het Australische Sydney komt ze hier als vrijwilliger een jaartje ervaring opdoen. Vanaf mei zal ze die in de Fo Guang Shan-tempel van Sydney in de praktijk brengen. Haar lichaamstaal verradt een en al enthousiasme voor de goede zaak.

Het Boeddhabeeld lijkt binnen handbereik, ook al staat het bijna een kilometer hier vandaan

Veeleer een shopping center dan een tempel, dat is de eerste indruk die we opdoen in de immense Voorhal. Verspreid over een oppervlakte van liefst 84 000 m² of 8,4 ha tref je er een juwelier aan, een chocolaterie, een bakkerij, een theeshop, een Starbucks Coffee, diverse restaurants, ... noem maar op. Inderdaad, alles mag, verduidelijkt Dale op onze vraag. Zolang het maar vegetarisch en niet-alcoholisch is. Dit is immers zowel een spiritueel als een cultureel ontmoetingscentrum, precies zoals de Master het bedoeld

had. Geheel in lijn met de filosofie van het humanistisch boeddhisme staat Fo Guang Shan open voor de profane maatschappij. In het bijzonder voor de mercantiele aspecten ervan, flitst het ons door het hoofd.

Pas als we de immense Voorhal achter ons laten, dringen de gigantische dimensies van dit domein tot ons door – 150 m breed, een kilometer lang. Voor ons strekt zich het Groots Pad naar Boeddhachap uit, aan beide zijden geflankeerd door vier pagodes met telkens zeven verdiepingen. Die verwijzen naar het Achtvoudig Pad dat elke rechtgeaarde boeddhist hoort te volgen om Verlichting te bereiken.

Bijna aan de horizon, maar nog steeds binnen het domein onderscheiden we de Grote Hal met op elk van de vier hoeken een stoepa. Die attenderen ons op de vier Nobele Waarheden van de Boeddhha. Daarachter verheft zich een kolossaal Boeddhabeeld – 36 m hoog, 1 780 ton. Reken je het gebouw dat als sokkel dient mee, dan rijst het beeld 108 m boven de

begane grond. Laat 108 nu net het aantal verlangens zijn waarvan we verlost dienen te worden. Met zijn forse dimensies lijkt het beeld binnen handbereik, ook al staat het bijna een kilometer hier vandaan.

Aan de authenticiteit van de tand mag niet getwijfeld worden. DNA-analyse heeft voor sluitend bewijs gezorgd...

Goed nieuws brengen en elkeen zijn waarheid laten zeggen. Dat was indertijd de wens van master Hsing Yun, gaat Dale verder. Tv-programma's confronteren je echter uitsluitend met slecht nieuws. Zo worden onze kinderen geconditioneerd voor al wat slecht is. Dat Fo Guang Shan een eigen tv-zender uitbaat, verbaast ons al niet meer.

Elk van de acht pagodes heeft haar eigen functie. Zo kunnen we ons in de Pagode van de Zes Perfecties verdiepen in de kalligrafie. Op hoge leeftijd was Hsing Yun, de stichter van deze kloostergemeenschap, bijna blind. Toch hangen hier enkele kalligrafische werken die hij toen maakte. Medewerkers trokken het papier onder zijn pen voort, terwijl hij zonder zijn pen op te lichten, de schrifttekens uitzette. De Pagode van de Vijf Harmonieën is dan weer de plek waar huwelijken gesloten kunnen worden.

We naderen het grote Plein van de Bodhi Wijsheid, met rechts de klokkentoren en

links de tromtoren. Achttien meer dan levensgrote arhats staan rond het plein opgesteld – vijftien mannen, drie vrouwen. Vrouwelijke arhats, daar zal je in traditionele boeddhistische heiligdommen lang naar zoeken, stelt Dale terecht. Op de buitenmuur zijn Chen-tekeningen aangebracht. De gebruikte verf zou uniek zijn, want ze dringt niet in het beton door en is tegen regen en zon bestand.

Allengs zit het hoogtepunt van ons bezoek er aan te komen – de tand. Terwijl we het gebouw betreden, beklemtoont Dale nogmaals

dat aan de authenticiteit van de tand niet getwijfeld mag worden. DNA-analyse heeft immers voor sluitend bewijs gezorgd. Moet je dan niet over een referentiestaal beschikken, is onze voor de hand liggende vraag. Moet je dan niet kunnen vergelijken met een relik waarvan met 100 % zekerheid vaststaat dat het aan de enige echte Boeddha toebehoorde? Dale laat zich niet van haar stuk brengen. De vele tanden van de Boeddha die over Azië verspreid zijn en waarvan de authenticiteit vaststaat, bieden voldoende referentiemateriaal. In het bijzonder aan de

echtheid van de tand die in [Kandi](#) op Sri Lanka bewaard wordt, twijfelt niemand.

Voor zover we de tand goed kunnen waarnemen, lijken zijn afmetingen ons buitensporig

Het enorme gebouw herbergt diverse schrijnen, musea en auditoria, maar we laten ons niet afleiden. De tand willen we zien. Die blijkt zich in het Schrijn van de Jade Boeddha te bevinden. Zwaar versterkte deuren sluiten de gang af die naar een trap leidt. Die brengt ons in een enorme ondergrondse ruimte. Met de beveiliging van de kostbare relikwie wordt hier niet lichtzinnig omgesprongen.

Kostbare panelen van sandelhout waarin pagodes uitgesneden zijn, bedekken de zijwanden van het enorme schrijn. Vooraan is links en rechts een metershoog paneel opgetrokken dat het oostelijke en het westelijke Pure Land weergeeft. De panelen zijn in China vervaardigd. Voor de voorstelling van de figuurtjes zijn de meest uiteenlopende natuurlijke kleuren van jade gebruikt – terwijl wij jade steevast met een bleekgroene kleur associeerden. Een liggende Boeddha is dan weer uit kostbare, hagelwitte jade uit Myanmar gesneden.

Maar het is de tand waar het hier om te doen

is. Die bevindt zich helemaal bovenaan op een metershoge zuil in een glazen bol. Zo hoog, dat we de verrekijker ter hand moeten nemen om het kleinood te bestuderen. Voor zover we de tand goed kunnen waarnemen, lijken zijn afmetingen ons buitensporig.

Het Schrijn van de Gouden Boeddha – ook al goed beveiligd – huisvest het grootste zittende gouden Boeddhabeeld van Zuidoost-Azië. Thailand was de gulle gever. De nissen

langs de wand herbergen meer dan 6 000 Boeddhabeeldjes.

We klimmen naar het dak en doen de tour van de stoepa's op de vier hoeken. In de Stoepa van het Mededogen wacht het vertrouwde beeld van Avalokiteshvara op ons. Soms mogen we zelf offeren, zoals in de Stoepa van de Geloofte, waar we het ritueel van vanmorgen hernemen. Ditmaal is het een kommetje gevuld met steentjes dat we

naar het voorhoofd brengen. Of in de Stoepa van de Praktijk, waar we een kunstbloem offeren. Kille efficiëntie is hier de norm. Netjes in glazen potjes staan de juiste offerandes op de pelgrims te wachten. Wat ooit een betekenisvol ritueel was, is gereduceerd tot gepolijste geplogenheden die op automatische piloot voltrokken worden.

Het begint te miezeren op het dak. We dalen af naar de benedenverdieping en werpen nog een blik in het derde schrijn, gewijd aan Guanyin, de lokale versie van Avalokiteshvara. Veel tijd is ons daar niet gegund, want Charles begint nerveus te worden. We nemen afscheid van Dale en zetten daarmee een punt achter ons merkwaardige intermezzo in Fo Guang Shan.

Voor het antwoord op onze initiële vraag – is dit een authentieke beweging of een commercieel circus – roepen we het principe van de non-dualiteit in. Er zijn geen extremen, de waarheid ligt in het midden.

[Top](#)

Jaak Palmans

© 2013, 2021

Lees het vervolg in (3/4)

[*Een barst in het marmer*](#)